

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

Analýza daňové soustavy České republiky a Slovenska

Hana Stupková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce se zabývá daňovou soustavou České republiky a Slovenska podle platné legislativy v roce 2014. Hlavním cílem práce je analýza a komparace těchto daňových soustav. Dílčí cíle zahrnují vývoj daní a zhodnocení daňových výnosů v České republice v období let 1993 až 2013 a na Slovensku v období let 1995 až 2013. Práce byla zpracována na základě analýzy dokumentů a platné legislativy, analýzy časových řad a komparací získaných údajů. Podkladová data jsou čerpána především z internetových stránek Ministerstva financí v České republice a na Slovensku. V roce 1993 byly obě daňové soustavy totožné, ale v současné době je slovenský daňový systém výrazně jednodušší než v České republice. Daňová soustava České republiky obsahuje řadu různých výjimek, slev a bonusů, zatímco Slovensko jejich počet snížilo v roce 2004. Na druhou stranu ale slovenský poplatník odvede vyšší daňovou povinnost.

Klíčová slova: daň, daňová soustava České republiky, daňová soustava Slovenska, daňový systém, daňový výnos, vývoj daní, sazba daně, daňová legislativa, daňová reforma, analýza, komparace

Hlavním cílem diplomové práce je analýza a komparace daňové soustavy České republiky a Slovenska. Dílčí cíle zahrnují:

1. charakteristiku daňového systému,
2. zhodnocení vývoje daňových výnosů v České republice a na Slovensku,
3. vývoj daní v České republice a na Slovensku.

Za účelem naplnění cílů práce bude využita analýza dokumentů, analýza časových řad a komparace získaných údajů.

Analýza časových řad byla provedena ve 4. kapitole, resp. analytické části. Časové řady intervalové byly použity při analýze daňových výnosů v České republice a na Slovensku. Následná struktura daňových výnosů v průběhu let byla zobrazena sloupcovým grafem. Daňové výnosy České republiky a jejich struktura byly vymezeny v období let 1993 až 2013, resp. daňové výnosy Slovenské republiky a jejich struktura byly zpracovány podle dostupných dat v intervalu let 1995 až 2013. Při porovnání složené daňové kvóty mezi

Českou republikou, Slovenskem a 27 členských států Evropské unie byly použity data na základě podkladů Eurostatu v období let 1995 – 2013, které byly následně i přeneseny do spojnicového grafu. Při zpracování vývoje daňových sazeb v období let 1993 – 2014 u vybraných daní se jednalo o analýzu okamžikové časové řady, která byla znázorněna spojnicovými grafy, přičemž zdrojem dat byla platná legislativa daného roku.

Diplomová práce bude sepsána na základě veřejně dostupných dat zveřejněných ministerstvem financí České republiky, ministerstvem financí Slovenské republiky, Českým statistickým úřadem, Statistickým úřadem Slovenské republiky a na základě platné daňové legislativy k roku 2014 České republiky a Slovenska zveřejněné online. Pro přepočítání měny z EUR na Kč byl použit kurz 27,725 Kč/EUR vyhlášený Českou národní bankou k 31.12.2014.

Daně, které mají povahu povinného zákonem stanoveného odvodu, jsou spojené již se vznikem organizovaných států, kdy se začalo objevovat peněžní hospodářství. V období Řecka a Říma daně představovaly příležitostný příjem panovníka a byly vybírány v naturální podobě. Ve starověkém Řecku měly dokonce dobrovolný charakter a jejich platba probíhala na základě občanské uvědomělosti. V období feudální společnosti se z nahodilých plateb staly pravidelné odvody převážně peněžního charakteru, které ale podle učení „o trojím lidu“ nemusela odvádět církve a šlechta. Přestože snaha liberalismu by měla být minimalizace zásahů státu do ekonomiky tedy nízké daňové zatížení, v tomto období prudce vzrostla úloha státu týkající se financování potřeb země a veřejného sektoru. Stát totiž začal nově působit v oblasti zdravotnictví a školství a dominující státy se snažily kolonizovat ostatní země. V této době vznikly první ucelené daňové systémy obsahující přímé a i nepřímé zdanění, aby byly zajištěny stálé příjmy státní pokladny.

Daně se v České republice a na Slovensku až do roku 1993 vyvíjely stejně, protože to byl společný stát. Po roce 1990 došlo ke konstituci zcela nové daňové soustavy, která začala platit 1.1.1993, přičemž jejím hlavním cílem byla pomoc přechodu z centrálně řízeného hospodářství k tržně orientované ekonomice. V rámci této daňové reformy byly některé daně úplně zrušeny, upraveny a zavedeny nové, které původní daňový systém neobsahoval, např. se jednalo o daň z přidané hodnoty. V roce 1993 obě daňové soustavy uplatňovaly stejné daně a jejich sazby, ale protože se jednalo o poměrně rychle sestavený daňový systém, novelizace legislativy proběhly již v prvních letech po jejím zavedení.

Pro daňovou legislativu Slovenska se rok 2004 stal velice zásadním, protože prošla další komplexní reformou, kdy došlo ke zrušení některých daní a k zavedení jednotné sazby daně ve výši 19 %. Zároveň byly zrušeny různé výjimky nebo slevy, čímž se stala daňová soustava přehlednější a jednodušší. To se potvrzuje i při komparaci daní s Českou republikou.

Podle modelového příkladu u daně z příjmů fyzických osob vyšla daňová povinnost pro slovenského poplatníka třiapůlkrát vyšší než pro českého. Je to dáno především na základě uplatnění různých nezdanitelných částí základu daně nebo slev na dani. Na druhou stranu ale tyto výjimky významně ovlivňují složitost daňové soustavy, přičemž sestavení daňového přiznání se pro poplatníka stává velice komplikované a v některých případech je nucen vyhledat i odbornou pomoc. Zákon o dani z příjmů fyzických osob by se zjednodušil, pokud by byly významně seškrtnuty položky nezdanitelných částí základu daně. Například by se mělo jednat o poměrně zastaralé snížení základu daně o uhrazené členské příspěvky na odbory nebo málo využívané úhrady zkoušek ověřujícího výsledky dalšího vzdělávání. Dalším bodem je snížení základu daně o příspěvky na penzijní připojištění nebo zaplacené pojistné na životní pojištění, které při zavedení do daňové soustavy měly působit jako podnět ke sjednání těchto smluv. Avšak v současné době už tuto funkci neplní a tato možnost je spíše vnímána jako příjemný bonus, protože maximální možná částka, která se poplatníkovi při ročním zúčtování vrátí je 1 800 Kč. Při dárcovství krve si poplatník může odečíst ze základu daně 2 000 Kč za jeden odběr, což znamená, že se výsledná daňová povinnost ponížší o poměrně nevýznamnou částku, resp. 300 Kč. Naopak kladně bych hodnotila slevy na dani týkající se invalidity a zdravotně tělesně postižených osob, kterým se tak částečně kompenzuje jejich snížené pracovní schopnosti. Doporučila bych ale sjednotit částku u invalidity bez ohledu o jaký stupeň se jedná.

Velkou nevýhodu mají nesezdané páry v České republice, které přestože bydlí a hospodaří ve společné domácnosti více než rok a dokonce mají společného potomka, nemůžou si uplatnit slevu na manžela/manželku. Na druhou stranu ale zároveň tyto poplatníci nemohou zažádat o sociální dávky týkající se např. porodního. V tomto případě se totiž za rodinu považují i nesezdaní rodiče žijící společně a nárok na příspěvek se počítá z příjmů obou. Vzhledem k současnému trendu, kdy mnoho párů žijí společně, pečují o své děti, ale nejsou vzatí, bych doporučila, aby se Česká republika inspirovala přístupem Slovenska. Na Slovensku si totiž můžou slevu na manžela/manželku uplatnit i tito partneři.

Daň z příjmů právnických osob je u obou analyzovaných zemí považována za velmi složitou. V České republice je pak ještě komplikovanější, protože na rozdíl od Slovenska umožňuje uplatnit si různé slevy na dani. Vzhledem ke skutečnosti, že slevu týkající se výzkumu a vývoje využívá poměrně malá část společností, které mají na ni právní nárok, doporučila bych její zrušení. Na druhou stranu bych ale ponechala slevu týkající se zaměstnávání zdravotně postižených osob a doporučila bych i její zavedení na Slovensku. Úkolem této slevy má totiž být motivace podniků k zaměstnávání osob, které jsou na trhu práce svým hendikepem významně znevýhodněny.

Slovensko v rámci své daňové reformy v roce 2004 velice podstatně zjednodušilo i daň z nemovitosti. České republice bych také doporučila obdobný postoj a zrušila bych tak koeficienty pro přepočítání sazby daně podle počtu obyvatel. Daň v České republice je pro daňové poplatníky chaotická a zvyšuje se tím prostor pro špatné vyplnění daňového přiznání.

Silniční daň je založena u obou analyzovaných zemí na stejném principu, přičemž i obě poskytují možnost slevy na dani u kombinované dopravy. Avšak Česká republika má pět sazeb pro slevu, která se liší podle počtu jízd, a Slovensko ji sjednotilo na jednu. V roce 2014 se daňová legislativa u těchto států liší, protože český poplatník si může navíc upravit sazbu daně podle první registrace vozidla. Avšak v roce 2015 bude mít tuto možnost i slovenský poplatník. Dle mého názoru se jedná o pozitivní krok, protože tímto způsobem obsahuje silniční daň i prvky ekologických daní. Poplatníci by tak měli být motivováni k pořizování novějších vozů, které mají zpřísněné emisní normy, a tím by mělo být méně znečišťováno ovzduší.

Daň z přidané hodnoty, spotřební a ekologické daně procházejí procesem harmonizace Evropskou unií, takže rozdíly zdanění v této oblasti jsou nepodstatné. Zjevný rozdíl je pouze u snížené sazby daně z přidané hodnoty. Česká republika, která má tuto sazbu o 5 % vyšší než na Slovensku, uplatňuje druhou nejvyšší sazbu v Evropské unii. Česká republika ale od roku 2015 zavedla i druhou sníženou sazbu ve výši 10 %, která měla zajistit snížení cen u vybraných položek. Tento krok ale vede opět k růstu komplikovanosti daňové legislativy a ne u všech produktů došlo ke zlevnění. Prodejci totiž mohli nechat cenovou hladinu pro odběratele ve stejné výši jako v roce 2014 a snížením sazby DPH se jim tak zvýšila obchodní marže.

V daňovém systému České republiky je navíc zakotvena daň z převodu nemovitosti, přičemž Slovensko ji zrušilo již v roce 2004. Jedná se o daň, která svou sazbou 4 % zvyšuje cenu

nemovitosti, a tím i stěžuje přístup k vlastnímu bydlení. Dále je tento majetek pořízen z již zdaněných příjmů, takže dochází k vícenásobnému zdanění. České republice bych tedy doporučila, aby následovala Slovensko a daň zrušila. Její výnos je ve výši pouze 1 % z celkových daňových příjmů, proto by její výpadek neměl významně ohrozit daňové inkaso.

Přestože v roce 1993 byly základy daňových soustav u obou analyzovaných zemí stejné, v současné době je daňová soustava na Slovensku výrazně jednodušší než v České republice. Na druhou stranu absencí různých slev a výjimek ve slovenské daňové soustavě byly tak u většiny modelových příkladů vypočtené daňové povinnosti vyšší pro slovenského poplatníka. Tento fakt se ale u nízkopříjmové skupiny obyvatel může kompenzovat různými sociálními dávkami.

Vybrané zdroje

1. BONĚK, V. a kol. *LEXIKON - DAŇOVÉ POJMY*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2001. 626 s. ISBN 80-7208-265-5.
2. KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. 3. přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003. 264 s. ISBN 80-86395-84-7.
3. MEDVEĎ, J. a kolektiv. *Daňová teória a daňový systém*. Bratislava: Sprint dva, 2009. ISBN 978-80-89393-09-1.
4. STEJSKAL, J. *Daňová teorie a politika I. díl*. 1. vydání. Pardubice: Tiskařské středisko Univerzity Pardubice, 2008. 87 s. ISBN 978-80-7395-097-2.
5. STEJSKAL, J. *Daňová teorie a politika II. díl*. 1. vydání. Pardubice: Tiskařské středisko Univerzity Pardubice, 2008. 87 s. ISBN 978-80-7395-146-7.
6. VANČUROVÁ, A; LÁCHOVÁ, L. *Daňový systém 2012 : aneb učebnice daňového práva pro obchodní akademii, ekonomické studijní obory na středních a odborných školách a na vyšších odborných školách, pro vysokoškolské obory s ekonomickým zaměřením*. 11. aktualizované vydání. Praha: VOX, 2008. 368 s. ISBN 978-80-87480-05-2.
7. VÍTEK, L. *Daňová politika České republiky: historický vývoj, současnost a perspektivy zdanění na území ČR s ohledem na integraci českého hospodářství do světového ekonomického společenství*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2001. 106 s.